

שלו, נסתלקה ממנה השכינה הקדושה. (המהרש"א שם מסביר איך לומדים את זה מהפסוק, כי כתוב: "ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר וכו'", שלאחר שלבשה רוח הקודש מיד כתוב: "ותעמוד" – שפסקה ממנה רוח הקודש). **וממשיכה שם הגמרא**, שאסתר מתפללת לקב"ה ואומרת: "אלי אלי למה עזבתני" (זהו המזמור של פורים – תהלים כב, ב) "שמא אתה דן על שוגג כמזיד, ועל אונס כרצון" – מבאר רש"י דבר מעניין: "אע"פ שאני באה אליו מאלי, אונס הוא", שהרי אסתר היתה אשתו של מרדכי – אשת איש, ומה לעשות שאחשוורוש לקח אותה באונס, והיות שאסתר נכנסת כדי לבקש על עם ישראל, היא כרגע היא נכנסת ברצון אל בית אחשוורוש, ועל זה אסתר אומרת: "שמא אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון", הרי אני אנוסה בדבר, כי מה שאני נכנסת עכשיו מרצון, זה גם אונס, מכיון שאני צריכה לבקש על עם ישראל כמו שציווני מרדכי. אבל הגמ' מוסיפה שאמרה עוד: "...או שמא על שקראתיו כלב שנאמר (כב, כא) "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי", לכן מיד חזרה וקראתו אריה שנאמר (כב, כב) "הושיעני מפי אריה וכגו'". אסתר שואלת מה הסיבה שנסתלקה ממנה שכינה, האם בגלל שאני נכנסת לאחשוורוש ברצון, או בגלל שקראתני לו 'כלב', ע"כ הגמ'.

ולכאורה הגמרא הזו תמוהה מאוד, הרי אם אסתר רואה שיש עליה שכינה, ואיך שהיא עוברת ליד בית הע"ז של אחשוורוש באותו רגע מסתלקת ממנה שכינה, אם כן מה הספק שלה למה נסתלקה ממנה שכינה, הרי לכאורה זה פשוט בגלל שעברה ליד הע"ז, ובמקום טמא כזה מסתלקת השכינה, וא"כ קשה מה הנידון? עוד קשה, שממשיכה אסתר לומר: "שמא אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון וכו'", מפרש המהרש"א, שהכוונה על זה שהיא עברה ליד בית ע"ז באונס, כי אין לה ברירה, כי זו הדרך אל אחשוורוש, אבל רש"י מפרש אחרת, שאמרה "שמא אתה דן שוגג כמזיד וכו'", זה בגלל שהיא עכשיו הולכת מרצון אל אחשוורוש, שעד עכשיו היא הייתה אנוסה אך כעת הולכת ברצון, ויש איסור של אשת איש, ועל זה אסתר מצטדקת, שבכל אופן כמה שזה נקרא רצון, הרי גם בזה אני אנוסה, כי אני הולכת להציל את עם ישראל. וקשה, כן מאיפה רש"י מוציא את הפשט הזה שלכאורה לא נצרך כאן, שהרי פשוט שנסתלקה השכינה בגלל שעברה ליד עבודה זרה, ועל זה אמרה שמא אתה דן אונס כרצון.

דבר שלישי והכי קשה, וכי בגלל שהיא קראה לאחשוורוש כלב בגלל זה היא צריכה להיענש שתסתלק ממנה שכינה? (נאמר באווירת פורים, הרי כתוב בנבלה 'לכלב תשליכון אותו... או מכור לנכרי', ודורשת הגמ' פסחים, שמקדימים לתת לכלב מאשר לנכרי, יוצא שלקרוא לו גוי זה יותר ביזוי מאשר לקרוא לו כלב). ואיך אסתר מתקנת? על ידי שהיא קוראת לו 'אריה', וזה תמוה, כשקראה לו 'כלב' זה לא בסדר ומסתלקת השכינה, ועכשיו שהיא קראה לו 'אריה' זה בסדר, כדי שתחזור השכינה אליה?

פרשת 'תצוה פורים' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על תורה נו' חלק א'

סעודת ותענית אסתר מקנים את תאוות ממון ותאוות אכילה

מתנות לאביונים ומקרא מגילה מתקנים את עבודה זרה

ניתן לקבל במייל: 6537488@gmail.com

תענית אסתר היא הכנה לפורים

אנחנו נמצאים לפני תענית אסתר, ומיד לאחר מכן חג הפורים, על תענית אסתר כתוב "דברי הצומות וזעקתן", והיא ההכנה לחג הפורים, כי עיקר העבודה בחג הפורים הוא ע"י 'משתה היין', (כך נקראת סעודת פורים בפרט בחסידות), ועל ידי סעודת פורים ו'משתה היין' זוכים לתקן את מה שנהנו מסעודת אחשוורוש, כמבואר בגמרא (מגילת י"ב ע"א) שע"י חטא זה נתחייבו אותו הדור כליה. ולכן כדי שסעודת פורים תהיה התיקון, אנחנו מקדימים דווקא את תענית אסתר קודם פורים, ומתקנים את העניין של אכילה ושתייה, ואז יש לנו כוח ע"י סעודת פורים, לתקן את 'משתה היין' הפסול שנהנו מסעודתו של אותו רשע.

מסופר על רבי נחמן טולשיץ (תלמיד רבי נתן), שהוא היה אדם מאוד שמח, שנה אחת הוא נכנס לפני מנחה עם המגילה תחת בית השחי, וכולו אומר אווירת פורים, וכשראה אותו רבו, רבי נתן, לא כל כך מצא חן בעיניו, ואמר לו: "נחמן אנחנו עוד מעט עומדים להתפלל מנחה, ואומרים 'עננו כי בצרה גדולה אנחנו' (כלומר שעדיין אנחנו בצום בעת צרה), ואם כן איך אתה נכנס בכזאת שמחה"?... (יש מחלוקת אחרונים האם מותר לשמוע מוזיקה בתענית אסתר, וזה תלוי גם במחלוקת ראשונים). בדרך כלל תענית אסתר היא לפני מקרא מגילה (ובכל שנה בירושלים יום י"ד מפסיק ביניהם, אך השנה גם בירושלים קוראים את המגילה מיד אחרי הצום) ולהלכה אסור לטעום כלום אחרי הצום ורק לאחר ערבית וקריאת המגילה מותר לפתוח את הצום. כלומר, שאת המגילה אנחנו קוראים כשעדיין נמצאים בתענית. ומתענית אסתר נכנסים לשמחה העצומה של שמחת הפורים, (כי להלכה אע"פ שמצות סעודה זה דווקא ביום, ומי שאכל סעודת פורים בלילה לא יצא י"ח, בכ"ז צריך גם כן לשמוח גם בליל פורים).

ביאור הגמ' בענין הסתלקות השכינה מאסתר

כדי לברר את העניין של שמחת פורים, נביא את הגמרא (מגילה ט"ז ע"א) (שאמרת לכאורה דבר מאוד תמוה לפי הפשט), כתוב: "ותלבש אסתר מלכות וגו'": בגדי מלכות מיבעי ליה? אמר רבי אלעזר (אמר ר' חנינא) מלמד שלבשתה רוח הקדש". אסתר זכתה לקדושה גדולה ולרוח הקודש. ובגמ' (שם ע"ב) "ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית" אמר רבי לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה וכו'". אסתר הולכת עם השכינה, וברגע שהיא מגיעה (בדרך למלך) למקום העבודה זרה

מפני מה נתחייבו באותו הדור כליה

כתוב בגמרא מגילה (י"ב ע"א) "שאלו תלמידיו את רשב"י: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם. אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע". פ"י, לפי הפשט במגילה לא כתוב משהו שעשו עם ישראל שעל זה היה מגיע להם עונש גזירת המן, (במגילה מסופר כל השתלשלות האירועים, שגידל המלך אחשוורוש את המן, ואחר כך המן כועס על מרדכי שלא השתחוה לו, ואז גזר גזירה על כל היהודים, ולאחר מכן מסופר על אסתר המלכה עם כל הנס של ההצלה. ולא כתוב מה חטאו ישראל). ותלמידיו רשב"י ענו לו משום שנהנו מהסעודה של אחשוורוש שמסופר בפרק א', שגם ישראל השתתפו באותה הסעודה, ולדעת הרבה מפרשים הם אכלו שם בסעודה מאכלות אסורות, מסעודתו של אחשוורוש, ולכן התחייבו כליה.

ממשיכה הגמרא – שאל אותם רבי שמעון בר יוחאי: "אם כן שבשושן יהרגו, ושבכל העולם כולו אל יהרגו?" (שהרי אלו שהשתתפו בסעודת אחשוורוש זה רק בני שושן, בימי המשתה אבל כל היהודים בכל ה-127 מדינות לא השתתפו בסעודתו של הרשע) אמרו לו: 'אמור אתה'. אמר להם: 'מפני שהשתחוו לצלם' (כמה דורות קודם, הם השתחוו לצלם שעשה נבוכדנצר הרשע). אמרו לו: 'זכי משוא פנים יש בדברך?' (לפי הפירוש שלך קשה, אם כך למה הם ניצלו וזכו לנס, והרי הם עבדו עבודה זרה?) אמר להם: 'הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב (איכה ג, לג) "כי לא ענה מליבו"'. עונה להם רשב"י: מה שהשתחוו לצלם של נבוכדנצר לא מפני שרצו לעבוד ע"ז זה היה רק כלפי חוץ, מפני שנבוכדנצר איים עליהם, שמי שלא ישתחוה לצלם שהוא עשה, הוא ייזרק לכבשן האש, לכן 'אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים, כמו שכתוב: 'כי לא ענה מליבו"'. (כלומר שהקדוש ברוך הוא ברחמי המרובים נוהג מידה כנגד מידה, כמו שעם ישראל עשו רק כלפי חוץ ולא מליבם, כך הקב"ה כל הסיפור היה רק כלפי חוץ שיהיה גזירה, כדי שיפחדו ויעשו תשובה). בנס של פורים הקב"ה הקדים רפואה למכה, והכניס את אסתר לבית המלך אחשוורוש, עוד לפני שגידל המלך את המן (כמבואר בגמ' במגילה יג). ורואים שכבר מההתחלה כוונתו של הקב"ה בכל הסיפור של גזירת המן היתה רק כמו הצגה כדי שתהיה סכנה מהגזירה, אבל – "אחות לנו בבית המלך", הקב"ה הכניס את אסתר כדי שהיא תתחנן על עמה ותציל את עם ישראל.

וצריך לומר, מזה שרשב"י אומר לתלמידיו: "אימרו אתם", שהוא רוצה בדוקא שגם הם יגידו גם את הטעם שלהם ולא רק יסמכו על הטעם שלו. ובאמת בכל המפרשים מובא, ששני הטעמים אמת, גם הטעם שנהנו מסעודת אחשוורוש וגם הטעם ש'השתחוו לצלם'. ולגבי הקושיה ששאל רשב"י על טעם שנהנהו מסעודת אחשוורוש, שא"כ רק אלו שבשושן יהרגו ולא בכל העולם, התשובה: ידוע שכל עם ישראל כולו הוא גוף אחד, וכמו כשהנחש מכיש את הרגל, לא רק הרגל ניוקה, אלא גם כל הגוף מורעל מזה, אותו דבר כשחלק מעם

ישראל ח"ו עוברים עבירה, כל עם ישראל סובל מזה, כיוון

שיש לנו ערבות, (ואם בתל אביב ח"ו מחללים שבת זה כואב לנו וזה משפיע עלינו, ולא יכולים לומר זה רק עניין של תל אביב, אלא בוודאי שזה גם עסק שלנו) כי כל עם ישראל הם יחידה אחת וגוף אחד, לכן אף על פי שרק בני שושן נהנו מסעודת אחשוורוש, בכל זאת הגזירה של המן היתה על כל היהודים שבכל העולם.

נמצא, שיש שני טעמים אמיתיים, טעם של עבודה זרה שאמר רשב"י, והטעם של תלמידיו שנהנו מסעודתו של רשע. ועכשיו נוכל להבין את הגמרא שהבאנו (מגילה ט"ו ע"ב) 'אמר רבי לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה', ויש כאן שאלה – הרי ידוע, ש"הקדוש ברוך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ולית אתר פנוי מיניה", זאת אומרת שגם במקום שיש בו עבודה זרה גם שמה נמצא אלקות, שהרי אין כוח ומציאות בעולם, שהיא לא יונקת מהקדושה, וכן בס"א כשהע"ז עושה מופתים היא יונקת כח מהקדושה, אין שום דבר בעולם שעובד בפני עצמו בלי לקבל כוח מהקדוש ברוך הוא, כמובא בגמ' (ע"ז נה): "אמר רב: מ"ד "אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹקֵינוּ אוֹתָם לְכָל הָעַמִּים" (דברים ד, ט) מְלִמְד שְׁחָלִיקוּן בְּדָבָרִים (הניחם לטעות) כְּדִי לְטַרְדֵּן מִן הָעוֹלָם". פירש"י: "לא לאלוהות. לא מנען מלטעות אחריהם" – שהקב"ה נתן וחלק כוח לעבודה זרה כדי שיטעו אחריה כדי שיהיה להם בחירה ושיעמדו בניסיון. ולפי זה קשה, למה כשאסתר עוברת ליד בית עבודה זרה מסתלקת ממנה שכינה, שהרי הקב"ה נמצא בכל מקום – גם ח"ו במקום של עבודה זרה יש שם אלקות, (כמבואר בליקוטי מוהר"ן (תורה י"ב ח"ב) "שגם מקום הע"ז זה לא נקרא 'מקום פנוי מאלוקות', אלא גם שם יש אלוקות רק שזה בעצמו גדול).

יהרג ואל יעבור בעבודה זרה וגילוי עריות בציבור וביחיד

והתשובה היא: בגלל שאסתר עברה ליד בית הצלמים של אחשוורוש, מיד התעורר הקטרוג על ישראל על שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר. וכמו שהסביר לנו רבי שמעון בר יוחאי, שזה בעצמו היה הטעם שהתחייבו ישראל שבאותו הדור כליה, ולכן אמרה אסתר: "שמא אתה דן אונס כרצון ושוגג כמזיד", כלומר – נכון שעם ישראל היו אנוסים כשעבדו עבודה זרה, אבל הרי יש לנו כלל (שלמדנו בדף היומי פסחים כה:), שעל ג' עבירות: ע"ז, גילוי עריות, ושפיכות דמים, יש דין של 'ייהרג ואל יעבור', ואף על פי כן – פסק הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ה ה"ד) שאם אדם לא קיים את ההלכה, ולא נהרג אלא עבר, (ו"א אם אדם עבד ע"ז בגלל שאיימו עליו, והוא לא מסר את נפשו) אומר הרמב"ם, שהוא חילל את השם, ועבר על מצות לא תעשה "לא תחללו את שם קדשי", וגם עבר על מצות עשה של "ונקדשתי בתוך בני ישראל", אבל אומר הרמב"ם, "אין זה לוקה ואין זה נהרג". ולמה? כי סוף סוף הוא היה אנוס בדבר. ולכן אומרת אסתר, נכון שעם ישראל לא מסרו נפשם בייהרג ואל יעבור, אבל אי אפשר להעניש אותם במיתה

ובהוראת שעה, אומרת למרדכי לעשות צום ולבטל את ליל הסדר. (המן עשה את כל הגורל בחדש ניסן, ויצא הפור על חודש אדר עוד 12 חודש מאז שהוא עשה את הגורל. וקבעו את תענית אסתר שלושה ימים: י"ג, י"ד, וט"ז בניסן. ובליל ט"ז יום הקרבת העומר, נתלה המן הרשע, ויצא הצום של תענית אסתר היה גם בליל הסדר) ועל זה נאמר: "ויעבור מרדכי" (וכמו שדרשה הגמ' במגילה דף טו.), מרדכי שומע לאסתר ועובר לכאורה על ההלכה, באותה שנה לא עשו את ליל הסדר. כי מרדכי סומך על הרוח הקודש של אסתר שאומרת לו לצום בליל הסדר. אומרת אסתר לקב"ה: 'מה שנהנינו מסעודתו של אותו רשע, הרי גזרנו צום שלושה ימים, וע"י זה תכפר לנו ותקבל את התפילה שלנו כמו אריה'. וכמו שמסביר הזוהר הקדוש (בראשית סוף דף כג:), כשהתפילה מקובלת יורד המלאך מיכאל מלמעלה בצורה של אריה, ומקבל את התפילה ולא בצורת כלב הס"מ ח"ו, שזה סימן שהתפילה אינה מקובלת. ולכן חוזרת אסתר וקוראת לו בשם 'אריה', בחינת: "אריה נחית ואכיל קורבניה" – שהתפילה שלי תתקבל ברצון.

תענית אסתר מכפר על הסעודה, ופורים על שהשתחוו לצלם

לפי זה נבין, שתענית אסתר זה בא לכפר על מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ופורים מכפר על זה שהשתחוו לצלם. כי הרי עושים את תענית אסתר ב"ג אדר, (ולא בתאריך של הצום הראשון, שהיה ב-י"ג י"ד ט"ו ניסן), אלא עושים את התענית ביום י"ג אדר, ואם קבעו את התענית לא בתאריך המקורי, זה סימן שהעניין של התענית הוא לא רק סתם זכר למאורע, אלא שעדיין העניין הוא לתקן (עד היום) את הפגם שנהנו מסעודת אחשוורוש. ולכן צריך לדעת שכל פעם כשמתענים בתענית אסתר, הנקודה של התענית היא לכפר על האכילה האסורה שהייתה באותו דור, ולא רק על מה שהיה, אלא שהתענית היא גם עלינו, על המאכלות האסורות שאנחנו לפעמים נכשלים בשוגג, או בשוגג קרוב למזיד ח"ו, והכפרה – תענית אסתר, שיש לה את הכוח והסגולה לכפר על זה.

נמצא לנו למעשה, שמה שאנחנו צריכים לחשוב ולכוון שמה שאנו מתענים בתענית אסתר, מלבד שזה זכר לתענית שהתענתה אסתר, שזה בא לנו לכפר לנו על המאכלות אסורות שאכלנו בסעודתו של אחשוורוש, וכן גם אם אנחנו ח"ו נכשלנו באיזה מאכל איסור, אז שהקב"ה יכפר לנו את זה על ידי תענית אסתר, וזוהי נקודה מאוד חשובה.

המצוה הכי חשובה בפורים - היא הצדקה

והעניין של פורים לכפר על מה שהשתחוו לצלם. מה הקשר בין ההשתחויה לצלם לבין פורים? ובכן, אחת המצוות הכי חשובות בפורים – זו מצוה הצדקה. וכלשונו המפוארת של הרמב"ם (מגילה ב, יז) מוטב להקרות במתנות לאביונים מלהקרות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעים, כי אין שמחה גדולה ומפארת לפני הקדוש ברוך הוא, אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, והמשמח לב האמללים האלו דומה

על זה, כמ"ש הרמב"ם שגם ב-ג' עבירות החמורות לא משווים אונס לרצון. ולכן אומר רש"י, שאסתר מבינה שמסתלקת ממנה שכניה מטעם אחר, מטעם גילוי עריות, כי עכשיו שאני ברצון נכנסת אל אחשוורוש ואבעל לו, והרי אסתר היא אשת איש, וכשהיא חיה עם גוי, זה גילוי עריות, שהוא בייחורג ואל יעבור, ועל זה אומרת אסתר, 'שמא אתה דן אונס כרצון?', הרי לא יתכן לדון את האונס כרצון, כי אף שגם גילוי עריות הוא יחורג ואל יעבור, אבל כאן אני עושה כדי להציל את כל ישראל, ואי אפשר לדון אונס כרצון, כי אף שגילוי עריות זה גם יחורג ואל יעבור, זה נאמר על כל יחיד ויחיד – שיהרג ולא יעבור, אבל לא שכל ישראל יחורג ולא תעבור. ולכן גם אני וגם עם ישראל פטורים מעונש.

בשקראה לו 'כלב' עוררה קטרוג על שנהנו ממאכלות אסורות

ממשיכה אסתר: 'שמא מפני שקראתי אותו כלב, והקשנו: מה יש אם היא קראה לו כלב? (וכי יש לו שם יותר טוב?...) והתשובה, אם היא קוראת לו כלב, בזה היא מעוררת את החטא השני של עם ישראל שנהנו מסעודתו של אותו רשע – שהם נהנו אכלו שם מאכלות אסורות, לא היה הכשר הבר"ץ ולא הכשר רבנות. (אננם יש מפרשים אומרים שמרדכי נתן את ההכשר שם, אך הרבה מפרשים חולקים ואומרים שעיקר האיסור היה שהם נהנו ממאכלות אסורות, וכן כותב רבי נתן בליקוטי הלכות והלכות פורים הלכה א'.) הרי כתוב: "בשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכו אותו" זאת אומרת שאיסור מאכלות אסורות נרמז בעניין של כלב.

רבנו אומר בספר המידות (אכילה ח"ב אות ט') "מי שכלב נשכו, וכו' בידוע שנכשל במאכלות אסורות". ולמה הכלב מענישו? בגלל שהוא גזל את הכלב. ולכן כשאסתר קראה לאחשוורוש בשם כלב, היא עוררה את הקטרוג על ישראל שנהנו מסעודתו של אותו רשע שבזה גזלו את הכלבים, כי לכלב מגיע נבלות וטרפות ולא שעם ישראל יאכלו אותם ח"ו, לכן היא חזרה וקראה אותו בשם אריה, כדי להפסיק את הקטרוג על עם ישראל שנהנו מסעודתו של אותו הרשע.

ומה החילוק בין אריה לכלב? בגמרא ביומא (דף כא:) כתוב, שבביהמ"ק ראשון האש שירדה במזבח היתה רבוצה כארי כלומר כדמות אריה (פירש"י: "גחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח, היתה דומה לארי רובץ") לעומת זאת בבית שני שלא היה כל כך ברצון (כמובא שם בגמ' "חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים") ולכן בבית שני האש על המזבח הייתה רבוצה כמו כלב.

הזוהר הקדוש (בהקדמה ח"א דף 1:) האריך בנקודה הזו, וכתב: שכל פעם כשהקרבת לא לרצון, ואפילו תפילה כשהיא לא לרצון (ע' ת"ז ת"י כ"א סוף דף מה.), זה כמו שיש ח"ו כלב למעלה, שיוורד לקחת את התפילה הזו שלא בכונה. ולכן אסתר חזרה וקראה לו 'אריה' – לרמוז על קבלת התפילות ברצון. שהרי אסתר היתה בצום שלושה ימים, ואסתר ברוח הקודש שלה

אוהבים אותו. הגוי כל כך תאב לקבל כסף מיהודי הוא תאב אליו הרבה יותר ממה שייתן לו הגוי חברו כסף, כי בכסף של יהודי יש גוונים עילאין. ורבנו מסביר פה בתורה נ"ו שלנו, שמלכות הסטרא אחרא הוא מאסף ממון. מכיון שבממון יש ניצוצות קדושה שהם הגוונים עילאין שיש בזהב, בכסף, ובנחושת, ולכן הם מאוד תאבים לאסוף את הממון.

ומבאר רבנו שהמלכות של הסטרא אחרא היא כנגד הקדושה, המלכותא דסטרא אחרא זה עמלק, כמו שכתוב "ראשית גויים עמלק", עמלק הוא עיקר המלכות של הסטרא אחרא והיא רוצה לינוק את הממון של הקדושה. ולכן שבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, שהוא בחינת סיוס וסוף הוא כנגד הקדושה, בשביל מה הוא היה מאסף לכל המחנות? אומר רש"י שאם היה מישוהו מישראל מאבד איזה אבידה, שבט דן היו מוצאים את החפץ הזה, ומחזירים אותו ליהודי. נכון בודאי שיש מצווה מאוד גדולה של השבת אבדה, אך למה מודגש כל כך ששבט דן מקיים את זה? אלא העניין של לחוס על ממון ישראל, כדי שממנם לא יאבד ויגיע לגוים שיבואו אחריהם במדבר. מחנה דן הוא כנגד המלכות של הקדושה, כי דן – בחינת דינא דמלכותא דינא, השם של ספירת המלכות, שהוא שם אדני, ובהיפוך אותיות – דינא דמלכותא דינא, שבט דן הוא זה שדואג שלא יהיה יפול ממון של יהודי אפילו בטעות, וימצא אותו גוי, ולכן שבט אוסף את האבידות כדי להחזיר אותם לישראל, כדי שממון יהודי לא ייפול לידיים של גוי. רבנו אומר שהגויים היו הולכים לזנוב אחרי עם ישראל במדבר, אולי ימצאו איזה ממון של יהודי שהם משתוקקים אליו, ושבט דן מונע מהם את הדבר הזה.

חיזוק לעבודה עברית

מכאן יש מוסר בשבילנו, הרבה פעמים כשעושים שיפוצים לדוגמא, לוקחים לעבודה עובדים גויים, אבל עבודה עברית, זה לא רק שזה עבודה יותר טובה (כידוע בכל דבר שעושים ומשאירים נזקים כדאמרי אינשי, 'עבודה עברית', אע"פ שבהתחלה הם מפתים אותך עם מחיר זול, אבל בסופו של יום עולה לך יותר יקר מאשר אם אתה מפרנס יהודי) אלא גם שלא ייפול ממון של ישראל אל ידיים נוכריות – זה נקודה מאוד חשובה, לפעמים זה ניסיון, אבל זה מאוד כדאי.

עמלק הוא תאות ממון והתיקון בצדקה

הסברנו שבממון של עם ישראל יש גוונים עילאין ובממון של אחשוורוש והמון יש עבודה זרה. כיצד אנו מתקנים את הנפילה שלנו לממון של אחשוורוש והמון שהוא קליפת עמלק ח"ו? מסביר פה רבנו שתאוות ממון זה עמלק, וכשאנו אומרים: "הצילני מקליפת המון עמלק, וקדשני בקדושת מרדכי ואסתר" – אנו גם מתכוונים לנקודה הזו של תאוות ממון כי מי שנופל בה הוא נופל לקליפה של עמלק, והתיקון זה ע"י שנותנים ממון לצדקה, ולכן פורים זה החג של הצדקה, כי כמו שהסברנו לעיל שבחג פורים צריכים לתקן שני

לשכינה, עכ"ל. נפסק להלכה בשולחן ערוך (סי' תרצ"ד ס"ג) "אין מְדַקְדְּקִים בְּמַעוֹת פּוֹרִים אֶלָּא כָּל מִי שְׁפוּשֵׁט יָדוֹ לְטַל נוֹתְנִים לוֹ". (יש בזה חידוש של רבי חיים קניבסקי שליט"א שאומר, שכולם חושבים ש-כל הפושט יד נותנים לו פירושו של דבר שזה קולא לעניים, שכל אחד שפושט יד נותנים לו, ולא בודקים אחריו. רבי חיים קניבסקי אומר, שזה דווקא קולא על בעל הבית, כי תמיד כשאתה נותן צדקה, אז עד כמה שאפשר, אתה צריך לבדוק שאתה נותן לעני הגון, אבל בפורים אתה פטור מהנקודה הזאת, אתה יכול לתת לכל מי שפושט יד, ולא צריך לבדוק אם הוא עני הגון או לא הגון, וזהו הקולא. זהו חידוש יפה מאוד).

מצוות צדקה בפורים באה לכפר על עבודה זרה. וביאור העניין הוא על פי רבנו בליקוטי מוהר"ן (תורה נ"ו אות ה') שאומר ש'כנגד מלכות דקדושה יש מלכות הרשעה, מלכות המון עמלק כמו שכתוב: "ראשית גויים עמלק", בבחינת זה לעומת זה. רבנו מסביר שכל הנקודה של מלכות הרשעה של המון עמלק מה המאפיין העיקרי שלו? זה לאסוף הרבה ממון ועושר. יש דבר שהוא מאוד מודגש במגילה, העשירות של אחשוורוש והעשירות של המון. (הרי המגילה כותבת מאוד בקיצור את הסיפור של נס פורים, ורק כשקוראים בתורה שבעל-פה על סיפור המגילה, רואים כמה הוא ארוך בפרטים, המגילה היתה יכולה להיות ספר עבה...) וכאמור יש אריכות גדולה מאוד בתחילת המגילה בעשירות של אחשוורוש. וגם בעשירות של המון, כמו שכתוב: "וַיִּסְפֹּר לְהֵם הַמֶּן אֶת כְּבוֹד עֶשְׂרוֹ וְרַב בְּנָיו וְגו'", וכן: "וַעֲשֶׂרְתָּ אֶלְפִים כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהִבְיָא אֶל גְּנוֹזֵי הַמֶּלֶךְ" וכו', ויש כאן הדגשה שהמלכות של הסטרא אחרא, שזה מלכות אחשוורוש והמון – הם מאוד עשירים.

הגויים מאוד תאבים לממון ישראל, הסיבה ששבט דן מאסף

רבנו בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ג ח"א) מסביר שבעבודה זרה של היום שלא משתחוים לפסל, זו העבודה זרה של הממון, וזה דבר שצריך תיקון גדול. ואומר רבנו, שעיקר התיקון של העבודה זרה של ממון זה ע"י שאדם נותן את הצדקה, שאדם מוציא כסף ומשבר את התאוות ממון בזה שהוא נותן צדקה, ובה יהודי מתקן את העבודה זרה של ממון. את ההסבר היותר עמוק לעניין זה רבנו מבאר בתורה כ"ה (ח"א אות ד') שאומות העולם כל כך תאוב לממון ישראל, כמו שלא ראו ממון מעולם, ובכל פעם הם תאוב יותר לממון של ישראל. ואומר רבנו, ברגע שיששראל נותנים להם ממון, אז לרגע אחד הפנהנים ממנו, אבל כבר הם מיד תאובים לקבל עוד ועוד ממון של ישראל. מסביר רבנו שהסיבה לדבר היא, שהקב"ה הלביש בממון גוונים עילאין. למה העולם רודף אחרי הכסף? < יש בזה גם נקודה מלמעלה – שהקב"ה נתן בממון ישראל גוונים עילאין (צבעים ואורות עליונים), הכסף של יהודי מאיר, והגוי מאוד תאב לממון של ישראל. פעם שמעתי מהבני דודים ימח שמם שהם אמרו אמרו לי, שהם מעדיפים לעבוד אצל יהודי אפילו בפחות כסף מאשר לעבוד אצל ערבי, הם אומרים: 'הכסף של היהודי הוא כסף מתוק', הם מאוד

דברים: א. צריכים לתקן את מה שנהנו מסעודת אחשוורוש, ואת זה אנחנו מתקנים ע"י תענית אסתר. ב. צריך לתקן את מה שעבדו עבודה זרה והשתחוו לצלם של נבוכדנצר, ואת זה מתקנים ע"י שבירת תאוות ממון, ע"י נתינת צדקה, "כל הפושט יד נותנים לו", ולכן ישראל קדושים נותנים הרבה צדקה בפורים, (הכמות של צדקה שעם ישראל נותנים בפורים, זה לפעמים כמו הכמות של הצדקה של כל השנה), פורים זה החג של הצדקה.

נמצא, שתענית אסתר ופורים זה שני דברים משלימים, וכמו שאמרו חז"ל (תיקוני זוהר דתיקון כ"א דף נ"ז): שיום כיפורים הוא כ- פורים, וביום כיפור כתוב: "כל האוכל בתשיעי מעלה עליו כאילו התענה תשיעי ועשירי", גם שם הסעודה שלפני התענית של יום כיפור ויום כיפור בעצמו, הם לא נפרדים, חייבים לאכול בתשיעי, ומי שצם בתשיעי עובר חיים מצות עשה מדאורייתא לאכול בתשיעי, ורק מי שאוכל בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי, ואותו דבר העניין של תענית אסתר ופורים הם מחוברים. ואפשר לומר שמי שמתענה בתענית אסתר, מעלה עליו כאילו שמח בשלושה עשר וארבע עשר.

ארבע המצוות בפורים ג"כ מכפרים על שני הפגמים הנ"ל

עוד דבר, בעניין שבפורים יש לנו ארבע מצוות עיקריות, שכולם מתחילים באות מ"ם: 1. מ'קרא המגילה. 2. מ'תנות לאביונים. 3. מ'שתה (סעודת פורים). 4. מ'שלוח מנות איש לרעהו. השנה שעושים בירושלים 'פורים משולש' יש חלוקה במצוות של שתי מצוות בכל אחד מימי פורים משולש, כלומר, יש שתי מצוות שעושים ביום שישי, [מגילה ומתנות לאביונים, והסיבה כתוב בגמ' מגילה (דף טז): שעניניהם של עניים נשואים למקרא המגילה, ולכן אף פעם לא מפרידים בין מתנות לאביונים לבין מקרא מגילה], וכן שתי עניינים בשבת [אומרים על הנסים בתפילה וקוראים ב"ויבוא עמלק"], ועוד שתי מצוות ביום ראשון [משלוח מנות וסעודת פורים]. והסיבה לכך שמחברים בין משלוח מנות לסעודת פורים, כי אף שהיום נוהגים לתת מיני ממתקים ומגדנות, אך באמת ההידור במשלוח מנות זה כמו שהיה נהוג פעם שאדם היה מביא לחברו משלוח של שני מיני אוכל - ולכן נקרא 'מנות', כדי שהוא יקיים בהם את המצווה של המשתה והשמחה, אחד מביא לחברו מנת בשר מבושלת, ואחד מביא לו את העוף או דג, השולחן מתמלא במטעמים טובים וככה יש שמחה גדולה בפורים, וכיון שמשלוח מנות הוא בשביל לקיים את המשתה והשמחה, כדי שיהיה לכל אחד סעודת פורים בשפע גדול, לכן לא מפרידים ביניהם ועושים אותם ביום ראשון.

אם נתבונן בשני הטעמים הנ"ל, שהתענית והסעודה זה כנגד מה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש. והצדקה והמשלוח מנות זה בא לתקן את העבודה זרה של תאוות ממון. כעת נסביר עוד מהלך ששני הטעמים 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים' והכל

השכרות שבפורים הוא תיקון למאכלות אסורות

וגם מה שאנחנו עושים משתה בפורים ומשתכרים, הנה בפרט בברסלב רבנו מאוד הזהיר אותנו שלא להשתכר כל השנה, היה מעשה שפעם רבנו בשבת מזג כוס יין שרף לרבי נתן ולרבי נפתלי, והכוסית היתה קטנה מאוד אפילו לא הספיקה בשביל אחד, ורבנו נתן אותה לשניהם, ואז רבי נתן ורבי נפתלי הסתכלו קצת בתמיהה למי זה מספיק? ורבי נתן אמר: "טוב מעט גם טוב". ואז רבנו אמר: "יין שרף (ברונפן) רק מעט זה טוב" ... זה אחד היסודות בברסלב מאוד הרחיקו מהשכרות, למדנו עכשיו ב'כל כתבי רבנו' את תורה כ"ו (ח"ב) כמה רבנו מזהיר על עניין השיכרות שהוא מביא לתאוות ניאוף, אך בכל אופן בפורים גם בברסלב עיקר המצווה זה להשתכר, הרי

תלוי בכוכבים ובמזלות (בפרט בדורות הקודמים שידעו להגיד על פי הכוכבים והמזלות את העתידות וכו') אז ראו איך ההשפעה עוברת דרך הכוכבים המזלות ולכן טעו לעבוד ע"ז, ומסביר רבנו שהסיבה שלוקחים את האמצעי שהוא הכוכבים והמזלות ועושים אותו אלוה, וזה בגלל ההסתרה. והנקודה של מגילת אסתר, היא לגלות את ההסתרה, במגילת אסתר כל ההשתלשלות של האירועים היו דברים ע"פ טבע, אחשוורוש עושה משתה, וושתי מרגיזה אותו, הוא כועס עליה הורג אותה, מחפש מלכה אחרת, ויש איזו נערה יהודיה הכי יפה בעולם וקוראים לה אסתר הוא מתחתן איתה, אחר כך הוא מגדל את המן, והמן מתרגז על מרדכי גוזר גזירה והסיפור עם בגתן ותרש שמרדכי מציל את המלך, אסתר עושה משתה, ומפתה את אחשוורוש להרוג את המן ומצילה את כל היהודים - כשקוראים את מגילת אסתר רואים השתלשלות של העניינים נורא טבעית, אבל אנחנו מגלים את ההסתרה - מגילת אסתר, ומבינים שכל מה שקרה - הכל ניסי נסים והכל זה יד מכוננת מלמעלה, שהקב"ה עשה הכל כדי להציל את עם ישראל, ובוזה אנחנו מתקנים את העבודה זרה, כי במגילה אנחנו רואים סיפור שנראה מאוד נסתר בתוך הטבע, ואנחנו מגלים אותו בגילוי הכי גדול, ואומרים שזה לא טבע, הכל זה נס גדול, ומכפרים על מה שהשתחוו לצלם. יוצא שישנה כוונה נפלאה בארבע המצוות של פורים, לכוון במקרא מגילה ובמתנות לאביונים שבזה מתקנים את מה שהשתחוו לצלם של נבוכדנצר. וכשמקיימים את המשלוח מנות ואת המשתה, מכוונים לתקן את מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וע"י המצוות אלו אנו מתקנים לגמרי את החטא.

כל ההתחלות הם מפורים

פורים הוא ההתחלה, כמו שאומר רבנו בליקוטי מוהר"ן (ח"ב תורה ע"ד) בַּתְּחִלָּה הָיוּ כָּל הַהֲתַחְלוֹת מִפְּסָח, וְעַל־כֵּן כָּל הַמְצֻוֹת הֵם זִכָּר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם. וְעַל כֵּשׁוֹ, (ולא סיים). והסביר רבי נתן ש"כ כל ההתחלות' הכוונה פורים. כלומר ש'פורים' זה כמו בחינת 'ראש השנה', וככל שאנחנו מתקנים את שני הפגמים של פורים שהם: מאכלות אסורות - בחינת 'תאות אכילה', ותאוות ממון - שזה עבודה זרה. כי פורים מסוגל לתקן את הדברים האלה, דהיינו את 'תאות ממון' ו'תאות אכילה', כי בפורים נותנים הרבה צדקה, ועושים סעודת פורים קדושה, ולכן זה התחלה חדשה, ראש השנה שמתחיל בפורים, ולשנה טובה נכתב ונחתם בפורים הזה השנה ובכל שנה, אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם - צדוק בן צאלח - חיים בן מוסא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.)

רבנו אמר, שלא לפרש את עניין "עד דלא ידע" שלא כפשוטו, אלא צריכים לשתות הרבה יין ולהשתכר כפשוטו עד דלא ידע, וכך היו כל ברסלב הצדיקים ועד היום נוהגים כך גם ב'שול', אף על פי שהם לא אוהבים להשתכר וזה רחוק מהם, אך כדי לקיים את מצוות "עד דלא ידע" צריך לשתות יין ולהגיע לשכרות, אף שכל השנה היא אסורה לגמרי, בפורים זו מצווה גדולה, וכפשוט הגמרא (מגילה ז:) ש"עד דלא ידע" זה ממש כפשוטו, כמו שכתוב שם שבאמצע המשתה קם רבה ושחטיה לרבי זירא כי הוא היה שיכור, ולכן ככה באמת צריך להשתכר כפשוטו, אבל כל השנה כולה אסור להשתכר ואילו בפורים אנחנו שותים ושותים ומשתכרים. כי באמיתות זה הנקודה של פורים.

רבי נתן מסביר (שם), שהעניין של פורים הוא משיכה משער החמישים, המן רצה לתלות את מרדכי על עץ 50 אמה וידועה השאלה למה המן עשה גבוה דווקא 50 אמה? לתלות אדם מספיק עץ נמוך של חמש אמות? אלא הביאור שהוא רצה לתלות אותו על השער ה-50 של הטומאה, ולכן הוא עשה עץ גבוה 50 אמה דווקא. אבל למרדכי היה לו גם ניצוץ משער ה-50 של הקדושה, ולכן המן לא מצליח להתגבר על מרדכי, ובסוף תלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי. ואומר רבי נתן חידוש עצום, פורים זה יום גדול קדוש ונורא, בפורים אנחנו זוכים להארה משער ה-50, כמו לעתיד לבוא. ועל פי זה נוסף חידוש, שלכן בפורים מתירים את האיסור של שכרות שזה דבר אסור כל השנה להשתכר, ורק בפורים שזה יום קדוש מותר. וכן גם העניין להרבות בסעודת פורים, כי דווקא ע"י אכילה אנחנו מתקנים את אכילת האיסור שהייתה בסעודת אחשוורוש כי ברגע שאנחנו אוכלים בשביל מצוות סעודת פורים, כי כשאנחנו זוכים להארה של שער הנ', אז אפילו אכילה של איסור היא נתקנת, כמו שיהיה לעתיד לבוא בסעודת שור הבר ולויתן. ולכן אנחנו עושים כזאת סעודה גדולה בפורים כדי לתקן את סעודת אחשוורוש, כי בפורים יש שם את הכוח של שער הנ', וזהו: "זדונות נהפכים לזכויות", זה הכוח של המשלוח מנות והמשתה בפורים, שזה מתקן את הפגם של סעודת אחשוורוש.

ביצד מצות קריאת מגילה מתקנת עוון עבודה זרה

המצוות של מתנות לאביונים ומקרא מגילה מתקנים את העבודה הזרה. (כמו שאמרנו שצדקה מתקנת את העבודה זרה) כי עיקר העבודה הזרה שיש היום זה תאוות ממון, "אלהי כסף ואלהי זהב", ו'מתנות לאביונים' - מתקן את זה. אבל באמת גם מקרא מגילה מתקן את העבודה הזרה, שהרי איך קוראים לה 'מגילת אסתר', יש לה מהות, והיא לגלות את ההסתרה. רבנו מסביר בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ב ח"א), כתוב: "אנכי הסתר אסתיר את פני...", כל כח העבודה זרה זה מחמת שהקב"ה מסתתר, ולא רואים את ההשגחה שלו, כאילו רואים שהכול